

На основу члана 39. став 6. и члана 46. став 1. Закона о девизном пословању („Службени гласник РС“, бр. 62/2006, 31/2011, 119/2012, 139/2014 и 30/2018) и члана 15. став 1. Закона о Народној банци Србије („Службени гласник РС“, бр. 72/2003, 55/2004, 85/2005 – др. закон, 44/2010, 76/2012, 106/2012, 14/2015, 40/2015 – одлука УС и 44/2018), Извршни одбор Народне банке Србије доноси

О Д Л У К У О БЛИЖИМ УСЛОВИМА И НАЧИНУ ВРШЕЊА КОНТРОЛЕ МЕЊАЧКОГ ПОСЛОВАЊА

Основне одредбе

1. Овом одлуком прописују се ближи услови и начин вршења контроле мењачког пословања:

1) резидента – привредног субјекта који се бави пружањем поштанских услуга и који мењачке послове обавља на основу посебног закона којим се уређује његова делатност (у даљем тексту: јавни поштански оператор);

2) резидената – правних лица и предузетника којима је, у складу са Законом о девизном пословању (у даљем тексту: Закон), издато овлашћење за обављање мењачких послова (у даљем тексту: овлашћени мењачи).

Контрола мењачког пословања банака врши се у складу са законом којим се уређују банке и прописом којим се уређују ближи услови и начин вршења контроле банака и посебне ревизије банке.

2. Предмет контроле из тачке 1. ове одлуке јесте провера и утврђивање законитости и правилности обављања мењачких послова у складу са Законом, прописом Народне банке Србије којим се уређују услови и начин обављања мењачких послова и другим девизним прописима, као и уговором о обављању мењачких послова који је јавни поштански оператор, односно овлашћени мењач (у даљем тексту: субјект контроле) закључио с банком, односно банкама.

3. Појмови мењачко место, благајничко место, софтвер и радни дан мењача, у смислу ове одлуке, имају значење утврђено Законом и прописом Народне банке Србије којим се уређују услови и начин обављања мењачких послова.

Радни дан, у смислу ове одлуке, јесте сваки дан осим суботе, недеље и дана државног и верског празника који је проглашен нерадним даном у Републици Србији.

Услови и начин вршења контроле

4. Контролу из тачке 1. ове одлуке (у даљем тексту: контрола) Народна банка Србије врши на следеће начине:

1) посредно – прикупљањем, праћењем, проверавањем и анализом извештаја и друге документације коју јој субјект контроле доставља на основу Закона и прописа Народне банке Србије, односно на њен захтев, као и друге документације, односно података којима Народна банка Србије располаже;

2) непосредно – контролом обављања мењачких послова на мењачком месту и благајничком месту, као и другом месту које је у вези са обављањем мењачких послова, односно у свим просторијама субјекта контроле и у просторијама лица која су са субјектом контроле повезана имовинским, управљачким или пословним односима – увидом у пословне књиге, уговоре и другу документацију која се односи на мењачко пословање субјекта контроле, односно пословање тог лица.

Народна банка Србије у вршењу контроле сарађује с Пореском управом, царинским органом, односно другим надлежним органима. Ова сарадња нарочито подразумева међусобну размену података, налаза и информација потребних за вршење контроле.

Посредна контрола

5. Проверу законитости и правилности обављања мењачких послова Народна банка Србије врши континуирано на основу извештаја које субјект контроле доставља у складу с прописом из тачке 3. став 1. ове одлуке, друге документације коју јој субјект контроле доставља на основу Закона и прописа Народне банке Србије, односно на њен захтев, као и друге документације, односно података којима Народна банка Србије располаже.

6. Народна банка Србије сачињава записник о извршеној посредној контроли ако том контролом утврди да је субјект контроле учинио незаконитости, односно неправилности у обављању мењачких послова.

На поступак након сачињавања записника о извршеној посредној контроли сходно се примењују одредбе ове одлуке које се односе на поступак непосредне контроле.

Непосредна контрола

7. Непосредну контролу врше запослени у Народној банци Србије које решењем за то одреди гувернер или лице које он овласти (у даљем тексту: овлашћена лица).

У решењу из става 1. ове тачке наводе се нарочито: назив субјекта контроле, предмет контроле и датум почетка контроле.

У току непосредне контроле решење из става 1. ове тачке може се допунити, односно изменити.

Доношењем решења из става 1. ове тачке покренут је поступак непосредне контроле субјекта контроле. Ово решење уручује се заступнику, односно другом овлашћеном лицу субјекта контроле или другом ангажованом лицу субјекта контроле које се затекне у његовим пословним просторијама по доласку у те просторије.

Народна банка Србије може ангажовати друга лица која ће присуствовати непосредној контроли ради пружања одговарајуће стручне подршке овлашћеним лицима при вршењу те контроле.

8. Субјект контроле дужан је да овлашћеном лицу омогући несметано вршење контроле и да сарађује с тим лицем.

Субјект контроле дужан је да овлашћеном лицу, ради вршења контроле, омогући приступ мењачком месту и благајничком месту, као и свим другим местима која су у вези са обављањем мењачких послова, да му стави на увид пословне књиге, документацију и податке које то лице захтева – у писменој или електронској форми, као и да му омогући несметан и потпун приступ опреми, видео- снимцима с мењачког места за најмање 30 последњих дана у којима је овлашћени мењач обављао мењачке послове, базама података, рачунарским програмима и софтверу које користи, односно другим ресурсима информационог система.

Ако су документација и подаци из става 2. ове тачке сачињени на језику који није српски, Народна банка Србије може од субјекта контроле захтевати да о свом трошку обезбеди превод те документације и података на српски језик, који је оверио судски тумач.

Заступници, односно одговорна и овлашћена лица субјекта контроле обавезни су да овлашћеном лицу, на његов захтев, дају и

писмене одговоре на питања која им се поставе, у року који је утврђен у том захтеву, као и да, по потреби, пруже доказе у вези с тим одговорима.

9. У вршењу непосредне контроле овлашћено лице може да предузима следеће радње:

1) да приступа мењачком месту и благајничком месту, као и другим местима која су у вези са обављањем мењачких послова, односно другим просторијама мењача;

2) да захтева да се обезбеде копије докумената који су у вези с предметом контроле и/или техничка подршка приликом приступа пословним књигама у електронском облику;

3) да прегледа пословна места, односно пословне просторије, предмете, уређаје и опрему у вези с предметом контроле;

4) да утврди идентитет лица која раде на пословима који су предмет контроле, као и идентитет одговорних лица мењача;

5) да непосредно комуницира са одговорним лицима и радницима који непосредно обављају мењачке послове ради добијања информација и објашњења који се односе на предмет контроле;

6) да затражи суздржавање од сваког поступања које је у супротности са одредбама Закона и другог прописа.

10. Народна банка Србије, односно овлашћено лице може у току непосредне контроле од субјекта контроле привремено одузети девизе, ефективни страни новац, чекове, хартије од вредности, динаре, предмете, исправе и документацију – ако постоји основана сумња да су употребљени за извршење кривичног дела или прекршаја или да су били намењени таквој употреби или да су настали извршењем кривичног дела или прекршаја.

Овлашћено лице издаје потврду о привремено одузетим средствима и предметима из става 1. ове тачке.

Привремено одузимање девиза и динара из става 1. ове тачке који се налазе на новчаним рачунима субјекта контроле врши се на основу решења Народне банке Србије којим се налаже блокада тих средстава и њихов пренос на наменски рачун Народне банке Србије.

Овлашћено лице дужно је да одмах, а најкасније у року од два радна дана од дана одузимања средстава и предмета из става 1. ове тачке, депонује ефективни страни новац, чекове и хартије од вредности – на наменски рачун Народне банке Србије или у оставу код Народне банке Србије; готовину у динарима – на наменски рачун Народне банке Србије;

предмете, исправе и документацију – у оставу код Народне банке Србије или на друго одговарајуће место.

По одузимању средстава и предмета из става 1. ове тачке, Народна банка Србије покренуће одговарајући поступак пред надлежним органом.

Онемогућавање контроле

11. Сматра се да субјект контроле није омогућио Народној банци Србије да изврши контролу у смислу ове одлуке ако не поступи у складу с тач. 8. и 9. ове одлуке, а нарочито ако онемогући овлашћеном лицу увид у пословне књиге и другу документацију или онемогући преглед предмета, просторија или других објеката или не дозволи привремено одузимање девиза, ефективног страног новца, чекова и готовине у динарима, предмета, исправа или документације из тачке 10. став 1. те одлуке.

У случају из става 1. ове тачке, овлашћено лице сачињава записник о онемогућавању контроле.

12. Ако овлашћени мењач онемогући вршење контроле у смислу тачке 11. став 1. ове одлуке, Народна банка Србије, на основу записника из става 2. те тачке, доноси решење о привременој забрани обављања мењачких послова на контролисаном мењачком месту или свим мењачким местима у периоду до 30 радних дана.

Овлашћени мењач је дужан да одмах по доношењу решења из става 1. ове тачке поступи по налогу Народне банке Србије из тог решења да без одлагања омогући контролу Народне банке Србије у смислу ове одлуке, и то под претњом трајног одузимања овлашћења на свим мењачким местима.

Овлашћени мењач дужан је и да одмах по пријему решења из става 1. ове тачке, то решење истакне на видно место на свим мењачким местима, као и да сав ефективни страни новац који се налази на тим мењачким местима прода банци, односно банкама с којима има закључен уговор, а да динаре добијене том продајом и готовину у динарима уплати на свој текући рачун.

Доказе о извршењу обавеза из ст. 2. и 3. ове тачке овлашћени мењач дужан је да писмено достави Народној банци Србије одмах по том извршењу.

13. Ако овлашћени мењач не изврши најмање једну обавезу из тачке 12. ове одлуке, Народна банка Србије доноси решење о одузимању овлашћења за обављање мењачких послова за контролисано мењачко место или за сва мењачка места.

На обавезе овлашћеног мењача у случају одузимања овлашћења из става 1. ове тачке сходно се примењују одредбе тачке 22. ст. 2. и 3. ове одлуке.

Записници и други акти

14. Овлашћено лице дужно је да о извршеној непосредној контроли сачини записник (у даљем тексту: записник о контроли).

Записник о контроли садржи нарочито: датум сачињавања записника, предмет контроле и значајне податке који се односе на тај предмет, налаз о утврђеном чињеничном стању и потпис лица које је сачинило записник.

Народна банка Србије субјекту контроле доставља записник о контроли, на који он може дати примедбе у року од пет радних дана од дана пријема тог записника.

Субјект контроле доставља примедбе на записник, с доказима, које је потписало овлашћено лице тог субјекта.

Ако су записником о контроли констатоване незаконитости, односно неправилности у обављању мењачких послова које могу утицати на пословање банке с којом овлашћени мењач има закључен уговор о обављању мењачких послова и на њихов уговорни однос, а нарочито ако су у вези са спречавањем прања новца и финансирања тероризма, уплатом готовине на рачун код банке, продајом ефикативне банци и сл. – Народна банка Србије доставља банци обавештење о тим незаконитостима, односно неправилностима.

На поступање банке и њених запослених у вези са обавештењем о утврђеним незаконитостима, односно неправилностима из става 5. ове тачке сходно се примењују одредбе тачке 24. ове одлуке.

15. Ако провером примедба из тачке 14. став 4. ове одлуке утврди да је чињенично стање битно различито од оног које је наведено у записнику о контроли, Народна банка Србије сачињава допуну тог записника (у даљем тексту: допуна записника), која се доставља субјекту контроле у року од пет радних дана од дана пријема тих примедба.

Народна банка Србије може и непосредно код субјекта контроле проверити наводе изнете у примедбама из ове тачке.

16. Народна банка Србије неће разматрати примедбе субјекта контроле на записник о контроли које се односе на промену чињеничног стања насталу након периода за који је извршена контрола (пресечни датум), али их може узети у обзир при изрицању налога из ове одлуке.

Ако достављене примедбе на записник о контроли нису основане, ако се њима битно не мења контролом утврђено чињенично стање, односно ако оне не утичу на промену налаза утврђених незаконитости, односно неправилности – Народна банка Србије о томе сачињава службену белешку и доставља је субјекту контроле у року од пет радних дана од дана пријема тих примедба.

17. Народна банка Србије доноси решење о обустави поступка контроле у следећим случајевима:

1) ако записником о контроли, односно допуном записника нису утврђене незаконитости, односно неправилности или су утврђене мање значајне незаконитости, односно неправилности;

2) ако субјект контроле у прописаном року својим примедбама основано оспори све налазе из записника о контроли или оспори део тих налаза тако да су преостале мање значајне незаконитости, односно неправилности.

Решење из става 1. ове тачке доставља се субјекту контроле.

Решење о налозима и одузимање овлашћења

18. Ако се на основу чињеничног стања утврђеног у записнику о контроли утврди незаконитост, односно неправилност у обављању мењачког пословања која се може отклонити – Народна банка Србије доноси решење којим субјекту контроле налаже да утврђену незаконитост, односно неправилност отклони у одређеном року.

Субјект контроле дужан је да поступи по решењу из става 1. ове тачке, на начин и у роковима утврђеним тим решењем.

Субјект контроле дужан је да о извршењу налога из решења из става 1. ове тачке писмено обавести Народну банку Србије и да јој о томе достави доказе у року који Народна банка Србије утврди овим решењем а који не може бити дужи од три радна дана од дана истека рока за

отклањање утврђене незаконитости, односно неправилности из тог решења.

Народна банка Србије проверава извршење налога из решења из става 1. ове тачке и, ако утврди да су ти налози извршени – доноси решење о обустави поступка контроле.

19. Ако утврди да овлашћени мењач није извршио налог из решења из тачке 18. ове одлуке, Народна банка Србије доноси решење о одузимању овлашћења том овлашћеном мењачу за обављање мењачких послова за контролисано мењачко место или за сва мењачка места.

20. Народна банка Србије доноси решење о одузимању овлашћења овлашћеном мењачу и у случају да у поступку контроле утврди следеће:

1) да је овлашћени мењач престао да испуњава услове за обављање мењачких послова предвиђене Законом и прописом Народне банке Србије;

2) да овлашћени мењач није почео с радом у року од 30 дана од дана пријема овлашћења;

3) да је овлашћење издато на основу неистинитих и нетачних података;

4) да овлашћени мењач без оправданог разлога не обавља мењачке послове у трајању дужем од пет радних дана.

Изузетно од тач. 18. и 19. ове одлуке и става 1. ове тачке, Народна банка Србије у поступку контроле може донети решење о привременом одузимању овлашћења за обављање мењачких послова овлашћеном мењачу на свим мењачким местима, у периоду до 30 радних дана, ако овлашћени мењач на било ком мењачком месту не испуњава услове за обављање мењачких послова који су утврђени законом или прописом Народне банке Србије, односно поступа супротно одредбама закона или прописа.

По пријему решења из става 2. ове тачке, овлашћени мењач је дужан да то решење одмах истакне на видно место на свим његовим мењачким местима.

У случају привременог одузимања овлашћења из става 2. ове тачке, овлашћени мењач је дужан да поступи на начин који је прописан тачком 22. ст. 2. и 3. ове одлуке.

Ако након истека периода на који су привремено одузета овлашћења овлашћеном мењачу у складу са ставом 2. ове тачке поново

утврди неправилности из тог става, Народна банка Србије доноси решење о трајном одузимању овлашћења за обављање мењачких послова на свим мењачким местима тог овлашћеног мењача.

21. Примерак решења о налозима из тачке 18. ове одлуке којима се субјекту контроле налаже да отклони незаконитости, односно неправилности у обављању мењачких послова које могу утицати на пословање банке с којом има закључен уговор о обављању мењачких послова и на њихов уговорни однос, као и примерак решења о одузимању овлашћења из тач. 19. и 20. ове одлуке – доставља се истовремено и банци, односно банкама с којима субјект контроле има закључен уговор.

На поступање банке и њених запослених у вези с решењима из става 1. ове тачке сходно се примењују одредбе тачке 24. ове одлуке.

Обавезе овлашћеног мењача у случајевима одузимања овлашћења

22. Када Народна банка Србије донесе решење о одузимању овлашћења за обављање мењачких послова за одређено мењачко место овлашћеном мењачу који има више мењачких места – тај овлашћени мењач дужан је да одмах по пријему овог решења, а најкасније првог наредног радног дана мењача, сав ефективни страни новац и сву готовину у динарима с тог мењачког места пренесе на мењачко место које наставља с радом или да их уплати на своје рачуне код банке, односно банака.

Када Народна банка Србије донесе решење о одузимању овлашћења за обављање мењачких послова овлашћеном мењачу који има једно мењачко место, за то мењачко место, односно овлашћеном мењачу који има више мењачких места, за сва мењачка места – тај овлашћени мењач дужан је да одмах по пријему овог решења, а најкасније првог наредног радног дана мењача, сав ефективни страни новац с тих мењачких места прода банци, односно банкама с којима има закључен уговор, а динаре добијене том продајом и готовину у динарима уплати на свој текући рачун.

Доказе о извршењу обавеза из ст. 1. и 2. ове тачке овлашћени мењач дужан је да писмено достави Народној банци Србије одмах, а најкасније првог наредног радног дана од дана тог извршења.

23. Ако мењач не изврши прописане обавезе у случају одузимања овлашћења, односно ако не поступи у складу с решењем о одузимању овлашћења – Народна банка Србије може надлежном органу поднети

захтев за покретање прекршајног поступка, у складу са законом, а тај захтев може поднети и у другим случајевима предвиђеним законом.

Тајност података у вршењу контроле

24. Подаци које овлашћена лица и друга лица ангажована у поступку контроле мењачког пословања у смислу ове одлуке на било који начин сазнају а који се односе на контролу пословања субјекта контроле, као и документи који садрже такве податке, укључујући и налоге за отклањање утврђених неправилности, односно незаконитости, као и решења о одузимању овлашћења из те одлуке – одређују се и штите као тајни подаци са ознаком степена тајности „ПОВЕРЉИВО“ или „ИНТЕРНО“, у складу са законом којим се уређује тајност података.

Лица из става 1. ове тачке дужна су да податке и документе из тог става чувају као тајне податке, односно не могу их учинити доступним трећим лицима, осим у случајевима прописаним законом.

Обавеза чувања тајности података за лица из става 1. ове тачке не престаје ни након престанка радног односа, односно ангажовања у Народној банци Србије, као ни након престанка другог својства на основу ког су та лица остварила приступ подацима из тог става.

Изузетно од става 2. ове тачке, Народна банка Србије може податке и документе из става 1. ове тачке учинити доступним домаћим и страним контролним органима, под условом да их ти органи користе искључиво у сврхе за које су прибављени.

Објављивање података из става 1. ове тачке изражених у збирном облику, тако да се на основу њих не може утврдити идентитет субјекта контроле, не сматра се повредом обавезе чувања тајности података.

Прелазна одредба и завршна одредба

25. Поступке контроле мењачког пословања банака, јавног поштанског оператора и овлашћених мењача које је започело Министарство финансија – Пореска управа а који нису окончани до 31. децембра 2018. године – окончаће Народна банка Србије у складу са Законом и овом одлуком.

26. Ова одлука објављује се у „Службеном гласнику Републике Србије“ и ступа на снагу 1. јануара 2019. године.

ИО НБС бр. 91
29. октобра 2018. године
Београд

Председавајућа
Извршног одбора Народне банке Србије
Г у в е р н е р
Народне банке Србије

др Јоргованка Табаковић, с.р.

*Самостална одредба Одлуке о изменама и допуни Одлуке о ближим
условима и начину вршења контроле мењачког пословања
(„Службени гласник РС“, бр. 39/2023)*

4. Ова одлука ступа на снагу 20. маја 2023. године, осим тачке 1. ове одлуке, која ступа на снагу 1. септембра 2023. године.